

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua kotoutumislain mukaisista asetuksista.

Asetuksessa esitetty sisältö osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja sen monialainen version sisällöstä huomioi maahanmuuttajan elämäntilanteen ja palvelutarpeet kattavasti. Kuitenkin on huomioitava, että sisältö on laaja ja sen toteuttaminen käytännössä vie paljon aikaa ja resursseja. Tässä laajuudessaan erilaisille kohderyhmille palvelutarpeen arviointi voisi tosiasiallisesti vaatia useamman tapaamisen, jotta maahanmuuttaneen tilanne ja tarpeet saadaan asetusluonnoksen mukaisesti arvioitua.

Maahanmuuttaneet ovat myös hyvin moninainen ryhmä ja kaikki eivät välttämättä hyödy asetuksen laajuisesta palvelutarpeen arviosta. Tapaamiset palvelutarpeen arvioimiseksi käydään useimmiten tulkin välityksellä, joka pidentää huomattavasti tehdyn palvelutarpeen arvion kestoa. Tapaamiset sisältävät palvelutarpeen arvioimisen lisäksi usein myös monipuolista tiedonjakamista ja esimerkiksi asiakkaan etuusasioihin liittyvää keskustelua, jotka ovat oleellinen osa alkuvaiheen palvelua, mutta vaikuttavat myös oleellisesti tapaamisen keston. Palvelutarpeen arvioinnissa olisikin suotavaa tarkan rajaamisen sijaan, että olisi mahdollista käyttää harkintaa suhteessa sen tekotapaan ja laajuuteen, jotta asiakasprosessit etenisivät mahdollisimman tehokkaasti ja kevennettäisiin sääntelyä.

Monialainen yhteistyö on kotoutumisen edistämisessä keskeistä, mutta käytännössä monialaisen palvelutarpeen arvioinnin tekeminen on nykyisessä tilanteessa haastavaa. Yhteistyö tahojen välillä ei ole ainoastaan yhteisiä tapaamisia, vaan vaatii laaja-alaista moniammatillista yhteistyötä, yhteisiä palveluprosesseja ja tahtotilaa yhteistyöhön. Myös monialaiseen palvelutarpeen arvioinnin sisällössä sääntelyn tulisi joustaa, jotta resurssit tulisivat käytettyä tehokkaasti ja jotta asiakas saisi monialaisen yhteistyöstä parhaan mahdollisen hyödyn.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio on olennainen alkuvaiheen kotoutumispalvelu, jossa maahanmuuttanut saa kattavasti tietoa omalla äidinkielellään tai muulla hyvin ymmärtämällään kielellä. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja edistää hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Monikieliselle yhteiskuntaorientaatiolle on asetuksessa määritetty vähimmäistuntimäärä, joka on 70 tuntia. Esitetty tuntimäärä voi olla soveltuva määrä erityisesti niille kohderyhmille, jotka voivat osallistua monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon täysipäiväisesti, mutta on erittäin haastava toteuttaa ja aiheuttaa kunnille suuria kustannuksia. 70 tuntia on erittäin korkea tuntimäärä myös esimerkiksi kotona lapsiaan hoitaville vanhemmille ja muille asiakasryhmille, jotka eivät pysty osallistumaan kurssille täysipäiväisesti. Monikielisen yhteiskuntaorientaation tuntimäärässä tulisi tiukan rajauksen sijaan olla joustavuutta, jotta 70 tuntia ei olisi ehdoton vaatimus. Tarkan sääntelyn sijaan monikielisen yhteiskuntaorientaation tuntimäärä voisi joustaa eri kohderyhmien tarpeiden mukaan, jotta palvelu olisi kunnissa realistisemmin järjestettävissä sekä mahdollisimman asiakaslähtöinen, saavutettava ja kustannustehokas. Arvioitu kustannus 500e/osallistuja ei myöskään ole realistinen 70 tunnin toteutukseen. Kyseessä on uusi palvelu tässä laajuudessaan, jonka volyymien kasvaminen luo uudenlaista kilpailuasetelmaa suhteessa nykytilaan, joka nostaa myös palvelun hintaa.

Myös palveluun ohjaaminen ja palveluun liittyvät muut hallinnolliset työt vievät resursseja. Monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisessä kunnissa voikin ilmetä merkittäviä haasteita erityisesti asiakasohjauksessa, koska on mahdotonta ennustaa, minkä kielisiä asiakkaita kuntiin muuttaa ja kieliryhmät osalla alueista ovat hyvin pieniä. Haasteita monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämiselle syntyy myös opettajien saatavuudesta ja mahdollisesti tulkattuna järjestettävän monikielisen yhteiskuntaorientaation kustannuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän selvityksen (Selvitys monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttamisvaihtoehdoista ja kehittämistarpeista) mukaan, johon esitetyssä asetuksessakin viitataan, monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen ja toteuttaminen edellyttävät valtakunnallista tukea ja ohjausta. Erityisesti korostamme valtakunnallisten etätoteutusten koordinoinnin hyödyllisyyttä, jotta monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen olisi sujuvaa ja tehokasta kaikissa kunnissa ja pienimmissäkin kieliryhmissä. Asetuksessakin mainittu kuntien ja työllisyysalueiden yhteistyö monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämiseksi on tärkeää. Selvityksessäkin todetusti kuntien ja työvoimaviranomaisten yhteistyö ei kuitenkaan yksin riitä ilman tarkoituksenmukaista ja yhtenäistä valtakunnallista tukea ja ohjausta, jolloin olisi välttämätöntä, että eri yhteenliittymiä tuetaan valtakunnallisella tasolla, jotta monikielinen yhteiskuntaorientaatio voidaan toteuttaa tehokkaasti ja yhtenäisesti koko maassa.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Kuntaliitolla ei ole lausuttavaa kyseisestä asetuksesta.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä siirtyy kunnille vuodesta 2025 alkaen. Uudistuva kotoutumislaki laajentaa kuntien tehtäviä ja vastuita, joiden odotetaan tehostavan kotoutumista. Samanaikaisesti kotoutumisen määrärahoja leikataan. Kuntaliitto korostaa, että julkisen talouden säästöt tässä tehtäväkentässä syntyvät hyvän onnistumisen kautta pitkällä aikavälillä maahanmuuttajien työllisyysasteen kohoamisen ja vahvemman yhteiskuntaan kotoutumisen hyötyjen kautta. Onnistunut kotoutuminen on kaikkien etu ja kuntien rahoitus kotoutumista edistäviin palveluihin tulisi turvata uusien vastuiden myötä. Kuntaliitto ei kannata ehdotettua asetusta.

Laskennallisen korvauksen enimmäiskestoa jo lyhennettiin ja laskennallisen korvauksen tason laskua verrattuna hallituksen esitykseen perustellaan kotoutumiskoulutuksen laskeneilla kustannuksilla. Kotoutumiskoulutusten tilanne todellisuudessa näyttäytyä päinvastaiselta kysynnän ollessa tällä hetkellä erityisen suurta. Tälläkin hetkellä jonot kotoutumiskoulutuksiin osalla alueista ovat kasvaneet pahimmillaan lähes vuoden mittaisiksi. Siirtymävaiheessa rahoitus tulisi turvata, jotta palvelut saadaan käynnistymään kustannustehokkaasti. Kotoutumiskoulutus on keskeinen kotoutumisen alkuvaiheen palvelu ja palvelujen tehostaminen vaatii kunnilta paljon kehittämistä nyt ja jatkossa, jotta kotoutumista edistävät palvelut saadaan käynnistymään uusilla työllisyysalueilla ja toimimaan aiempaa tehokkaammin. Rahoituksesta leikkaaminen voi johtaa tavoitellun kotoutumisen tehostumisen sijaan palvelujen supistumiseen ja sitä myötä kotoutumisen heikentymiseen.

Kuntaliitto nostaa esiin, että tulkkauskustannusten tasoon ei näkemyksemme mukaan ole riittävällä tasolla ja jakoperusteet kunnan ja hyvinvointialueen välillä eivät vastaa todellisuutta, sillä kuntien tehtävät kotoutumisen edistämisessä kasvavat merkittävästi vuoden 2025 alkaen. Jakosuhte tulkkauskustannusten osalta voisi jakautua ehdotetun jaon sijaan päinvastoin tai tasaisesti jaettuna kummankin tahon kesken. Tulkkauksen tason laskeminen voi heikentää tulkkausta tarvitsevien asiakkaiden oikeusturvaa ja vaikuttaa negatiivisesti myös yksilön kotoutumiseen.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Luonnoksessa esitetään, että asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin tietojen tallentamisesta kansalliseen kotoutumisen asiakastietojärjestelmään ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Sen mukaan kunta voisi tallentaa maahanmuuttaneen suostumuksella kotoutumisen kannalta tarpeellisiksi katsottuja tietoja kotoutumislain 10 §:ssä tarkoitetuissa ohjaus- ja neuvontapalveluissa tunnistetuista palvelutarpeista ja maahanmuuttaneen ohjaamisesta palveluihin sekä muista maahanmuuttaneen kotoutumiseen liittyvistä asioista.

Ohjaus- ja neuvontapalvelut kuuluvat kotoutumislaisissa säädettyihin kuntien lakisääteisiin tehtäviin, jolloin henkilötietojen käsittelyyn ei lähtökohtaisesti tulisi tarvita erikseen asiakkaan suostumusta.

Jos henkilötietojen käsittelyperusteeksi vaaditaan suostumusta, tulee suostumuksenhallinta hoitaa läpinäkyvästi valtakunnallisessa kotoutumisen asiakastietojärjestelmässä.

Muut huomiot

-

Lehtimaa Maija
Suomen Kuntaliitto ry